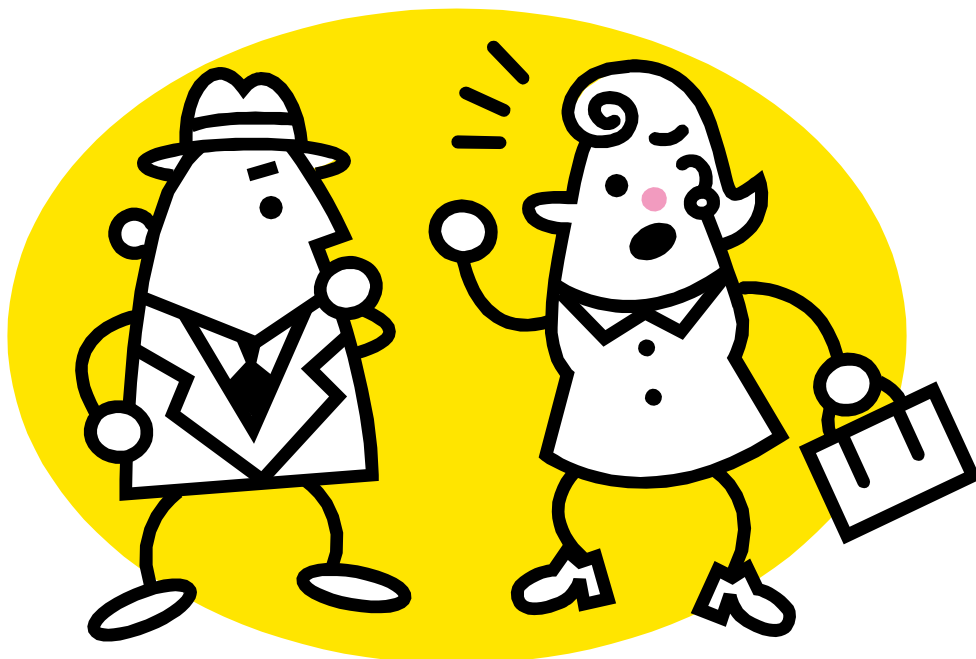

Gerald Monk & John Winslade
(2013)

NÅR HISTORIER KOLLIDERER

Bogen er fyldt med gode praktiske eksempler, som ikke kan gengives her - men som bestemt er en læsning værd! Og for øvrigt er det en meget letlæst bog...Her er hovedindholdet i bogen:

1. FORORD

Der har altid været konflikter. Platon skrev, at ethvert menneske er i krig med sig selv. Fred er blot en forberedelse til krigen. Og Martin Luther King sagde at: "Valget står ikke mellem vold og ikke-vold men mellem ikke-vold og ikke-eksistens". Maturana og Varela formulerede i 1987 i bogen "Kundskabens træ" at "en konflikt kan ikke løses i sit eget domæne, for hvis konflikten for alvor har fat i én, så holder man sammenbidt fast i sin egen historie".

Når mennesker mødes i konflikt, skal man fastholde, at de ikke må diskutere eller afbryde hinanden - det vil jo bare være at fortsætte konflikten. De skal i stedet gøres interesserede i at lytte til hinanden. Man skal have dem til at lytte med andre ører og intentioner end konfliktens og krænkelthedens. Derfor skal mennesker bringes til at tale om sig selv og ikke om modparten. Og modparten skal lytte som et vidne, der bliver berørt - som en ven, der lytter med sympati.

Grundtanken i den narrative tilgang er, at konflikter skal eksternaliseres og navngives. Dernæst skal deres effekter undersøges og mennesker skal tage stilling til disse effekter og begrunde deres holdning til dem.

Bogen handler om praksis i narrativ meditation. Narrativ mediation er baseret på den tanke, at uoverensstemmelser ofte fastholder folk i en konflikthistorie, der både er smertefuld og foruroligende. Narrativ meditation bidrager til at løsrive mennesker fra deres konflikthistorie og til at opbygge en anden og foretrukken relationshistorie.

Dobbeltlytning, dekonstruktiv udforskning og eksternaliserende samtale reducerer de dominerende konflikthistoriers magt og indflydelse. Målene er (1) at skabe relationelle betingelser for etablering af en samarbejdende historie og (2) at åbne rum for, at folk kan skabe forandring.

2. INTRODUKTION TIL PRAKSIS

En narrative konfliktanalyse undgår at fokusere snævert på enkeltpersoner, handlinger, forventninger og interesser. Den inddrager de kulturelle baggrundsfortællinger, også kaldet diskurser, som gennemsyrrer folks opfattelse af, hvad det acceptable, normale, rigtige eller mulige er.

En narrativ mediator er klar over, at der er stærke kræfter på spil i alle konfliktsituationer. Derfor kan de etiske fordringer om upartiskhed, neutralitet og objektivitet ikke realiseres i praksis.

Mediator kan ikke tillade sig bevidst at favorisere den ene part på den andens bekostning. Mediatoren må i det mindste bestræbe sig på at optræde upartisk.

Vi arbejder hele tiden ud fra den antagelse, at det ikke er personen, der er problemet. Det er problemet, der er problemet.

Narrative mediatorene foretrækker næsten altid at begynde med at mødes med parterne hver for sig. Mediatoren gennemfører en eksternaliserende samtale med parterne separat for at få sat ord på de spørgsmål, der forfølger dem. Når mediatoren har fundet ud af, om parterne overhovedet ønsker at mødes, bliver de også bedt om eksplicit at sige,

Under separate møder kan der drøftes sensitive og private informationer, som parterne ikke ville risikere at tale om in overværelse af personer, de er i konflikt med.

Mediatoren gennemfører en eksternaliserende samtale med hver af parterne separat for at få sat ord på de spørgsmål, der forfølger dem. Når mediatoren har fundet ud af, om parterne overhovedet ønsker at mødes, bliver de også bedt om at sige, hvad de gerne vil tale om og opnå ved kommende fællesmøder.

Mediatoren fastlægger en eller anden struktur for fællesmødet. Mediatoren skitserer sin egen rolle som facilitator af en samtale mellem parterne. Den narrative praktiker er omhyggelig med at gøre det klart, at det er parterne selv, der skal prøve at realisere de håb, de har skitseret under de separate møder.

Hovedvægten ligger på omhyggelig udvikling af et respektfuldt og trygt rum.

En narrativ mediator engagerer sig, så snart det er muligt, med alle parter i en igangværende fortælling.

3. KULTUR OG KONFKLIKT

Man forholder sig bedst til kulturelle forhold ved at tænke praksisformer, der holdes på plads af kulturelle fortællinger, og ved at huske, at disse kulturelle fortællinger er gennemtrukket af magt af forskellig art.

At se konflikter fra et socialt og kulturelt perspektiv forsyner os med et sprog, som kan bruges til navngivning af de specifikke sociale processer, som indvirker på parterne i en konflikt.

Mindre konflikter - såvel som større konflikter i en gruppe og et lokalsamfund - opstår, fordi der er forekommet normbrud af kulturel karakter.

Vi skaber komplicerede forestillinger om, hvad der er almindeligt accepteret, på et grundlag af dominerende kulturel praksis.

Antagelser om almindelig høflighed og passende adfærd, som tages for givne, vil let blive krænket i kontekster, som påvirkes af flere forskellige kulturelle kræfter.

Historisk har socialvidenskaberne fremhævet individet i forhold til de socialkonstruktionistiske kulturelle processer, når vi skal forstå folks handlinger. Fra et konstruktionistisk perspektiv er et menneskeligt individ ikke en alenstående skabning, der fungerer uafhængigt af andre.

Fra en konstruktionistisk synsvinkel er mediation en midlertidig aktivitet, som ikke kan påberåbe sig status af, at være upartisk. Der findes ikke nogen privilligeret position uden for den kulturelle position, hvorfra man kan tale. Det er derfor vigtigt, at mediatoren forbliver åben med hensyn til, hvilken kulturen og moralsk position han eller hun ønsker at arbejde ud fra.

Når visse mennesker støder på narrativ meditation for første gang, formoder de, at dens fokus ligger på simpelthen at fortælle historierne om det, der er sket i konfliktens forløb eller på at analysere disse historier. Men vores arbejde med narrativ meditation har mere at gøre med, hvordan fortællingerne påvirker og former folks liv.

Forskellige kulturelle fortællinger er relevante, fordi vi ikke konstruerer vores personlige historier i et vakuum. Parterne i en konflikt sætter ofte sig selv og deres modpart ind i velkendte roller. En given fortælling underforstår visse antagelser om, hvordan verden fungerer. Vi kalder antagelserne for diskurser. Og en diskurs beskriver oftest en cirkelbevægelse, der bidrager til at lukke af for muligheden for at tænke nyt!

Men diskurser er ikke naturlige. De er skabt af menneskesamfund. Derfor må man som mediator være opmærksom på modstand mod dominerende diskurser inden for rammerne af de konflikthistorier, man som mediator udsættes eller præsenteres for.

4. DOBBELTYTNING

En mediator lærer almindeligvis at lytte omhyggeligt. Det handler om aktiv lytning: Parfrasering og refleksion.

Konflikthistorier er altid mangfoldige. Men en omhyggelig lytning kan altid vise os tilstedeværelsen af andre historier, som gemmer sig midt i det, der faktisk fortælles. Man skal altså både lytte efter den historie, der er blevet dominerende, og efter andre mulige historier parallelt med.

Det første aspekt af en modhistorie er at finde selve parternes tilstedeværelse i rummet: Hvorfor har de besluttet sig for at komme? At spørge ind til folks håb indebærer, at man spørger ind til noget, der er større end personlige ønsker.

Dobbeltlytning giver os mulighed for at spørge til vredens kilde (Hvad er du ikke tilfreds med?) men også mulighed for at vende situationen på hovedet og spørge til de fraværende - det implicitte (Og hvad ville du foretrække?). Dobbeltlytning giver os mulighed for både at høre den følelse, der er tilstede, og den fraværende men implicitte følelse.

Undtagelser i forhold til en dominerende konflikthistorie ser man også, når den ene part rækker hånden frem i et forsøg på at nå en fredelig løsning.

At beherske dobbeltlytningens princip opleves ofte som en mulighed for at introducere en lettere tone i en anspændt situation.

5. EKSTERNALISERING OG KORTLÆGNING AF VIRKNINGER

Hovedparten af det, mediatoren siger, tager form af spørgsmål De stillede spørgsmål handler ikke så meget om indholdet af parternes historie, som om deres forhold til disse historier.

Mediatorens indledende intervention er et kalkuleret forsøg på at opfordre parterne til at træde ud af diskussionen. Hun gør det ved at indlede en eksternaliserende samtale, hvor man giver problemhistorien et navn og derved placerer problemet uden for personen selv. Som Michael White siger det: "Personen er ikke problemet. Det er problemet, der er problemet".

Udover at forsøge at undgå uproduktiv skyldtilskrivning er princippet det socialkonstruktionistiske, at vi er produkter af samtaleformer og diskurser - snarere end at vi er produkter af vores essentielle personligheder.

Eksternaliserende samtale kan føre frem til et sted, hvor parterne er rede til at forpligte sig på en ny relationshistorie.

6. ETABLERING AF MODHISTORIER

At skabe en ny relationshistorie er ikke helt det samme som at skabe en ny relation. Narrativ meditation arbejder imidlertid ud fra den overbevisning, at overgangen en ny styrende historie for relationen vil føre til, at hændelserne i relationen former sig efter den styrende historie.

En enestående hændelse forstås inden for narrativ praksis som et tilfælde af noget, der ligger uden for konflikthistorien. Det stemmer ikke overens med den konfliktprægede fremstilling, som har domineret parternes forståelse af deres forhold.

En ny historie skal starte et eller andet sted, og en enestående hændelse kan også ses som et potentielt udgangspunkt for en alternativ fremstilling af en relation. Michael White taler om "handlingslandskabet", der er det territorium, hvor en relationshistories handling udspiller sig. Mediatoren forsøger at få adgang til handlingslandskabet.

For at få adgang til en modhistorie, må man som mediator begynde med at udforske (1) det, parterne ikke er tilfredse med og (2) hvad konflikten gør ved parterne. Heri ligger modhistorierne gemt, og det drejer

sig så om at få dem formuleret som nye, foretrukne relationshistorier. Den nye modhistorie skal opbygges så omhyggeligt, at parterne kan genkende den som noget, de værdsætter.

Der kan altid findes en anden relationshistorie, hvis vi bare leder efter den!

Når man arbejder med konfliktløsning, må man være opmærksom på spontant forekommende øjeblikke, der gør en forskel - også kaldet enestående hændelser. Disse øjeblikke kan identificeres ved omhyggelig dobbeltlytning.

Et andet vigtigt princip i narrativ praksis er nysgerrighed. Nysgerrigheden vender indersiden ud på en episode og afslører dens fylde, dens forbindelse med andre episoder og dens kreative kraft.

Det tredje princip er den æstetiske påskønnelse af en velformet historie

Hvis disse tre principper sammenføjes, så er der gode chancer for at en brugbar relationel modhistorie til en konflikt opstår.

7. AT OPRETHOLDE FORANDRINGEN

De konfliktuelle kræfter, som fastholder alle i problemhistorien, er mange. De er også stærke, og det er ikke sandsynligt, at de bare overgiver sig til den første den bedste modhistorie, der dukker op.

Konflikter intensiveres af, at folk har let ved at sygeliggøre de andre parter. Der er også en tendens til, at man fremstiller sin egen rolle i konflikten med harmløse udtryk, mens man tilskriver den anden part ond-sindede hensigter.

Opretholdelse af en ønskværdig forandring er mest sandsynlig, hvis en historie om gradvis ændring af relationen begynder at bide sig fast. Modhistoriens handling skal gøres tykkere, dens personer skal udvikles og dens temaer detaljeres.

Gensidig forståelse og respekt kan opnås ved at lære den anden person at kende uden for konflikthistoriens rammer. Gør man det, blødgøres den defensive position, som folk har en tendens til at indtage i konfliktsituationer.

Nogle af de narrative principper er:

- Når nogen tager ekstreme skridt, må man gå ud fra, at det giver mening for den pågældende
- Vis nysgerrighed omkring de mål, forhåbninger og handlinger, som direkte eller indirekte kommer til udtryk eller antydes
- Dobbeltlyt efter tanker, udtryk, handlinger, der giver basis for at etablere alternative fortællinger
- Eksternaliser konflikten og undersøg dens indvirkning på parterne
- Fokuser på forskelle mellem parternes fortællinger og på nye mulige modhistorier
- Omsæt parternes værdier, principper og ønsker til konkrete handlinger, der kan være med til at opbygge en ny relationshistorie.

Undskyldninger er tydeligvis af stor betydning for modhistoriens vækst. De kan genrejse et omdømme, som har lidt skade, og letter ofte omstillingen til foretrukne identiteter. Undskyldninger eller ærlige erkendelser stiller imidlertid den anden over for et dilemma: Er undskyldningen troværdig, eller er den bare så og så mange ord?

Narrative mediatorer kan derfor stille spørgsmål til en undskyldning:

- Hvad har du i denne undskyldnings ånd tænkt dig at gøre anderledes?
- Hvad kunne du have brug for at opleve, før du ville føle dig overbevist om, at den andens undskyldning er ærlig ment?
- Hvordan kan I begge bygge videre på denne undskyldning, sådan at man aldrig vil kunne se tilbage på den og opfatte den som tomme ord?

8. AT BRUGE SINE FÆRDIGHEDER MÅLRETTET

Det helt centrale ved konfliktløsning er, at alle parter (inklusive en eventuel mediator) skal investere i forandring. En ærlig indsats for at løse en konflikt hviler på et ønske om at komme ud af de forviklinger, frustrationer og uklare omstændigheder, som opstår, når samtaler kører fast.

Miller og Rollnick hævder, at forandring sjældent sker som følge af en simpel ja/nej-beslutning, men snarere i en mangefatteret, dynamisk proces domineret af spænding, ambivalens og usikkerhed. For dem er motivationen til at skabe forandring ikke noget, der opstår i menneskers hjerter, men derimod i deres interaktion med andre.

En række grundantagelser er fælles for motiverende samtaler og narrativ praksis - begge retninger opmuntrer deres praktikere til at indtage en nysgerrig attitude og værdsætte samarbejde ud fra den antagelse, at folk er eksperter i deres egne liv og har ret til at foretage autonome valg.

Vi kan opdele en forandringsproces i en række faser:

- 1 Førkontemplation. I den fase har folk måske endnu ikke forstået, at der er ting, de gør, som kunne modificeres. Typisk er de så fokuserede på at se den anden part som problemets kilde, at de ikke er bevidste om muligheden for flerfoldige historier.
- 2 Kontemplation. Her fokuseres interaktionen mellem praktiker og parterne først på udforskning af konflikthistorien. Eksternaliserende samtaler fremmer kontemplationsprocessen, som i narrativ mediation kulminerer med, at man beder parterne om at evaluere konflikten og dens virkninger: "Er det acceptabelt for jer, eller er det ikke?"
- 3 Forberedelse. Forberedelsesfasen er den fase, hvor folk lægger strategier for forandring, før de handler. Udgangspunktet kan fint være enestående hændelser i fortiden, som kan omdannes til nye historier, der så skal gøres tykkere.
- 4 Handling. Mediationens handlingsfase indtræder, når parterne etablerer en gensidig forståelse og indgår aftaler om, hvordan tingene skal skride frem.
- 5 Fastholdelse. Aftaler kan hurtigt gå i opløsning, hvis de mødes af genopdukkende, problemmættede kræfter og hvis samarbejdsfortællingen ikke fastholdes. "Publikum" kan støtte op og være med til at fremme en fastholdelse.
- 6 Tilbagefald. Et tilbagefald er udtryk for en tilbagevenden til en tidligere fase - normalt kontemplationsfasen. Som mediator kan man arbejde med risikoen for tilbagefald via spørgsmål som fx.: "Hvad kan gå galt, og hvordan vil du i givet fald håndtere det?" - "Hvordan vil du modstå fristelsen til at lade dig trække tilbage i konflikten, når det bliver barsk?"

Den praksis som er skitseret i de foregående kapitler, kræver omhyggelig timing og dygtig udførelse. Det betyder noget, hvor i forandringsprocessen folk befinder sig.

spm © 07-10-13